

ZWYCZAJE I TRADYCJE WIELKANOCNE

Wielkanoc to najważniejsze i najstarsze święto obchodzone na pamiątkę Zmartwychwstania Jezusa Chrystusa w pierwszą niedzielę po pierwszej wiosennej pełni Księżyca (tj. między 21 marca a 25 kwietnia). Obchody rozpoczyna odbywająca się wczesnym rankiem msza w Kościele katolickim zwana rezurekcją, w prawosławnym – jutrznią. W tym dniu w gronie rodzinnym dzielimy się jajkiem, składamy sobie życzenia i spożywamy uroczyste śniadanie. Wielkanoc kończy okres Wielkiego Postu. Jest czasem radości i rodzinnego ciepła. Święta Wielkanocne mają bogatą tradycję. Są niezwykle barwne, towarzyszy im wiele obrzędów takich jak: święcenie pokarmów, pisanki, śmigus-dyngus.

Wielkanocne zwyczaje i tradycje

Wiosenne porządki

Przed Wielkanocą robimy wielkie świąteczne porządki nie tylko po to, by mieszkanie lśniło czystością. Porządki mają także charakter symboliczny – wymiatając brud wymiatamy pozostałości zimy a wraz z nią wszelkie zło i choroby.

Palemki na szczęście

Wielki Tydzień rozpoczyna się Niedzielą Palmową. Kiedyś nazywano ją kwietną lub wierzbną. Dawniej palemki robiono z wierzby, bukszpanu, malin, lub porzeczek. Obecnie to gałązki wierzby ozdabiane suszonymi lub żywymi kwiatami, ziołami lub kolorowymi piórkami. Święcenie wielkanocnej palmy to piękna polska tradycja według której wielkanocna palma chroni domowników przed nieszczęściem. Poświęconymi palemkami bito lekko domowników, by zapewnić im szczęście na cały rok. Połknięcie jednej poświęconej bazi wróżyło zdrowie, bogactwo lub chroniło przed chorobami gardła. Zatknięcie palemki za obraz lub włożone do wazonu miało chronić mieszkanie przed nieszczęściem i złośliwością sąsiadów.

Topienie Judasza

W niektórych polskich wsiach w Wielką Środę kultywuje się obrzęd „Topienie Judasza”. Ze słomy i starych ubrań robiono wielką kukłę, którą następnie wleczono na łańcuchach po całej okolicy. Przy drodze zbierali się mieszkańcy, którzy okładali kukłę kijami. Na koniec wrzucano „zdrajcę” do stawu lub bagienka. W ten sposób wymierzano sprawiedliwość.

Pogrzeb żuru

Ostatnie dwa dni postu były wielkim przygotowaniem do Świąt Wielkanocnych. W te dni robiono „pogrzeb żuru”. Dawniej w okresie postu była to główna potrawa goszcząca na polskich stołach. Kiedy więc zbliżał się czas radości i zabawy, sagany żuru wylewano na ziemię.

Wieszanie śledzia

W równie efektowny sposób rozstawano się też ze śledziem- następnym symbolem postu. Z wielką radością i satysfakcją pozbywano się go z kuchni i z domu i „wieszano”, czyli

przybijano rybę do drzewa. W ten sposób wymierzano karę za to, że przez sześć niedziel „śledź wyganiał” z jadłospisu mięso i wraz z żurem królował na polskich stołach.

Wielkanocne pisanki

Malowanie pisanek to chyba najpopularniejsza tradycja wielkanocna. Jajo – króluje na wielkanocnym stole, jest symbolem życia i odrodzenia. Tradycja pisanek i dzielenia się święconym jajkiem sięga daleko w przeszłość. Już starożytni Persowie obdarowywali swoich bliskich barwionymi na czerwono jajkami. Czerwone pisanki mają ponoć magiczną moc- odpędzają złe uroki, są symbolem serca i miłości. Jajka mają też dużą wartość odżywczą- zawierają wszystkie ważne składniki pokarmowe: białko, tłuszcz, sole mineralne i witaminy.

Pięknie zdobione jaja będące symbolem odradzającego się życia od wieków zdobią stoły podczas Świąt Wielkanocnych. Nie może ich zabraknąć w koszyczku ze święconką. Przez lata sposoby barwienia i dekorowania jaj się zmieniały, ale tradycja pozostała. Można tworzyć pisanki na wiele sposobów.

- Najprostszym z nich jest zanurzanie jajek w wodzie w której został rozpuszczony barwnik (Intensywność koloru zależy od tego, ile czasu jajo jest zanurzone w kąpeli oraz od koloru skorupki. Warto pamiętać, że kolor możemy utrwalić, zanurzając jajka w occie). Piękne kolory skorupki można uzyskać, stosując naturalne barwniki roślinne. Świeżo wyciśnięty, lekko zakwaszony sok z buraka barwi pisanek na różne odcienie różu i czerwieni, sok z jagód- na fioletowo, wywar z suchych łusek cebuli- na wszystkie odcienie ciepłej żółci aż do rudawego brązu, zaś woda, w której gotował się szczypiorek lub świeża zielona trawa- na zielono.
- Można jajka oklejać. (Tę współczesną metodę zdobienia pisanek polecamy zwłaszcza dzieciom. Bardzo łatwo jest z barwnego papieru, cienkiego materiału o ciekawym wzorze lub kolorowej samoprzylepnej folii wyciąć fantazyjne wzory, a potem naklejać na skorupkę jajka według własnego pomysłu).
- Malować.
- Woskować. (Na czystą skorupkę наносimy wzór z roztopionego wosku, a następnie zanurzymy jajo w roztworze barwnika- zabarwią się tylko odsłonięte fragmenty skorupki. Części ukryte pod woskiem nie zmieniają koloru. Po wyjęciu jajka z kąpeli należy zetrzeć wosk miękką ściereczką.
- Wyskrobywać. (To metoda dla wytrwałych. Zabarwione na intensywny kolor skorupki można ozdobić koronkowymi wzorkami poprzez wydrapywanie. Wystarczy szpilką lub ostro zakończonym nożem „wydrapać” dowolne motywy. Uzyskany w ten sposób wzór jest subtelny i delikatny)

Święconka

Wielka Sobota jest dniem radosnego oczekiwania. Koniecznie tego dnia należy poświęcić koszyczek z jedzeniem. W takim wielkanocnym koszyczku nie może zabraknąć baranka- symbolu Chrystusa Zmartwychwstałego, jajka – symbolu narodzenia, mięsa i wędlin na znak, że kończy się post, masła – symbolu dobrobytu. Święcono też chrzan, – bo „gorycz męki Pańskiej i śmierci została zwyciężona przez słodycz zmartwychwstania”. Do wielkanocnego koszyczka wkłada się także sól i pieprz symbolizujące ochronę przed zepsuciem. Święconkę zjada się następnego dnia, po porannej mszy zwanej rezurekcją.

Jak głosi tradycja- dziewczynki, które w Wielką Sobotę umyjają twarz w wodzie, w której gotowały się jajka na święconkę pozbędą się piegów i innych mankamentów urody.

Wielka Niedziela – dzień radości

W Wielką Niedzielę poranny huk petard i dźwięk dzwonów ma obudzić śpiących w Tatrach rycerzy, poruszyć zatwardziałe serca skapców i złośliwych sąsiadów. Tradycją wielkanocną jest wspólne zasiadanie do świątecznego śniadania w Wielką Niedzielę. Ważnym elementem wspólnego biesiadowania jest uroczyste dzielenie się jajkiem z domownikami.

Na świątecznym stole nie może zabraknąć baby wielkanocnej i dziada – czyli mazurka.

Lany poniedziałek

Lany poniedziałek, śmigus-dyngus, święto lejka – to zabawa, którą znają i dorośli i dzieci. Oblewać można wszystkich i wszędzie. Zmoczone tego dnia panny mają większe szanse na szybkie wyjście za mąż. Jeżeli oblana w tym dniu panna się obrazi- to nieprędko znajdzie męża. Chłopiec, wręczając tego dnia pannie pisanek, dawał jej do zrozumienia, że panienska mu się podoba.

Szukanie zajączka

Wielką radość zarówno dorosłym jak dzieciom sprawia szukanie w niedzielny świąteczny poranek niespodzianek od zajączka wielkanocnego. Każdy stara się złapać zajączka gdy ten jest jeszcze w ogrodzie w specjalnie na tę okazję zrobionym gniazdku.

***ŻYCZYMY MIŁYCH CHWIL SPEDZONYCH W GRONIE RODZINNYM
ZACHĘCAMY DO WSPÓLNEGO WYKONYWANIA PISANEK
I KULTYWOWANIA PIĘKNEJ POLSKIEJ TRADYCJI***

Na podstawie

<http://www.aska.republika.pl/wielkanoc.htm>

<http://wielkanoc.nocowanie.pl/tradycje-wielkanocne-w-polsce.html>

opracowała mgr M. M. Świdarska